



MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**



**15-16-MAY
2026-YIL**



**Google
Scholar**



**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

Biroq, quyidagi xavflar ham mavjud: ijtimoiy tengsizlikning kuchayishi; inson omilining kamayishi; ma'lumotlar xavfsizligi muammolari.

O'zbekiston sharoitida sun'iy intellektni ta'lim tizimiga joriy etish bosqichma-bosqich va ilmiy asosda amalga oshirilishi lozim. Shu munosabat bilan quyidagi takliflar ilgari suriladi: **birinchidan**, sun'iy intellekt bo'yicha milliy konsepsiyani ishlab chiqish, **ikkinchidan**, ta'lim tizimida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, **uchinchidan**, pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish, **to'rtinchidan**, huquqiy bazani xalqaro standartlar asosida takomillashtirish; **bechinchidan**, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt ta'lim tizimining kelajagini belgilovchi muhim omilga aylanmoqda. Uni samarali boshqarish esa nafaqat texnologik, balki ijtimoiy-falsafiy yondashuvni ham talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Holmes, W., Bialik, M., Fadel, C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.
2. Selwyn, N. Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education. Cambridge: Polity Press, 2019.
3. UNESCO. AI and Education: Guidance for Policy-makers. - Paris: UNESCO Publishing, 2021.
4. Shodmonov Sh. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: Fan, 2020.
5. Abduqodirov A. Axborot texnologiyalari va ta'lim jarayoni. - Toshkent: O'qituvchi, 2018.
6. Yuldashev B. Raqamli ta'lim asoslari. - Toshkent: Universitet nashriyoti, 2021.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi. - Toshkent, 2020.

IXTISOSLASHTIRILGAN TA'LIM MUASSASALARI O'QUVCHILARIDA EMOTSIONAL INTELLEKT NAMOYON BO'LISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI (PREZIDENT MAKTABLARI MISOLIDA)

Ergashova Zuhra Shavkat qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax fililali
Psixologiya mutaxassisligi magistranti
xudoyberdiyevazuhra68@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarida emotsional intellektning namoyon bo'lishiga xos psixologik jihatlar tahlil qilinadi. Emotsional idrok, o'zini boshqarish, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar o'quvchilar

motivatsiyasi, stressni yengish jarayoni hamda jamoada samarali faoliyat yuritishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ixtisoslashtirilgan maktablardagi yuqori talab va raqobat muhiti esa EI rivojlanishining asosiy omillaridan biri sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: emotsional intellekt, ixtisoslashtirilgan ta'lim, ixtisoslashgan maktab, psixologik xususiyatlar, Mayer–Salovey modeli, Goleman modeli, shaxs rivoji, emotsional qobiliyatlar, ijtimoiy kompetensiya, o'quvchi psixologiyasi.

Kirish. So'nggi o'n yilliklarda emotsional intellekt (EI) tushunchasi pedagogika, psixologiya va neyropsixologiya fanlarida markaziy tadqiqot yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mayer va Salovey tomonidan nazariy asoslari ishlab chiqilgan EI talqiniga ko'ra, insonning o'z emotsiyalarini anglash, boshqarish, boshqalarning emotsiyalarini tushunish va ijtimoiy munosabatlarda to'g'ri foydalanish qobiliyati sifatida qaraladi [1]. Zamonaviy ta'lim tizimi nafaqat bilim va ko'nikmalarni, balki o'quvchining psixologik barqarorligi va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilayotgani sababli EI masalasi dolzarblik kasb etmoqda. Ayniqsa, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari – matematika, fizika, STEAM yo'nalishidagi, chet tillariga ixtisoslashgan, ijodiy yoki sport yo'nalishidagi ta'lim maskanlari – o'quvchilar oldiga yuqori talab va raqobat muhiti qo'yadi. Bunday muhitda emotsional barqarorlik, stressni boshqarish, motivatsiyani saqlash, jamoaviy ishlash, liderlik, o'zaro yordam va kommunikativ kompetensiyalar muvaffaqiyatning ajralmas omiliga aylanadi.

Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan o'quvchilar o'zlarining emotsional va intellektual rivojida umumta'lim maktablari o'quvchilaridan ko'ra boshqacha dinamikaga ega bo'ladi. Bunday maktablar ko'pincha yuqori tanlov asosida qabul qilingan, akademik salohiyati yuqori, o'ziga xos qobiliyatlarga ega bolalardan shakllangan muhitga ega bo'lib, ularga qo'yiladigan talab ham o'ziga xos tarzda kuchli bo'ladi. Shunday muhitda o'quvchilar nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki o'z emotsiyalarini boshqarish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, o'z-o'zini rag'batlantirish, raqobat va stress holatlarida barqaror bo'lish kabi ko'plab psixologik kompetensiyalarni rivojlantiradi. Mazkur jarayon emotsional intellektning shakllanishiga uzviy ravishda ta'sir qiladi.

Ixtisoslashtirilgan maktablardagi o'quv muhiti turli omillar yig'indisi orqali EI rivojlanishiga sharoit yaratadi. Bir tomondan, yuqori yuklama, murakkab vazifalar va intensiv o'quv grafigi o'quvchini doimiy ruhiy zo'riqishga olib kelishi mumkin. Bunday holatda emotsiyalarni boshqarish qobiliyati muhim o'rin egallaydi. Mayer va Salovey ta'kidlaganidek, emotsiyalarni anglash va boshqarish qobiliyati insonning kognitiv jarayonlari bilan chuqur bog'liq bo'lib, ayniqsa yuqori intellektual talabi bo'lgan muhitda yanada kuchli namoyon bo'ladi [3]. O'quvchi o'zidagi tashvish, qo'rquv yoki muvaffaqiyatsizlikka bo'lgan reaksiyalarni anglamagan taqdirda, bu uning akademik faoliyatiga salbiy ta'sir qilishi tabiiy. Shu bois, ixtisoslashtirilgan maktablar o'quvchilarida emotsional idrok, ya'ni o'z his-tuyg'ularini aniqlash va ularga nom bera olish qobiliyati ta'lim jarayonining ajralmas psixologik mezoniga aylanadi.

Boshqa tomondan, bu maktablarda guruhli loyihalar, tadqiqot ishlari, laboratoriya amaliyotlari, ilmiy tanlovlar va musobaqalar ko'p bo'lgani uchun ijtimoiy kompetensiyalar kuchli rivojlanadi. O'quvchi nafaqat o'z fikrini aniq yetkazishi, balki jamoada o'z o'rnini topishi, boshqalarning hissiyotlarini anglay bilishi, empatiya

ko'rsatishi va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishi talab etiladi. Bu jarayon ayniqsa Goleman ta'kidlagan ijtimoiy kompetensiya elementlarini — empatiya, o'zaro hamkorlik, konstruktiv muloqot va nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi [2]. Ixtisoslashgan maktablar ko'plab interaktiv platformalar va loyiha asosidagi ta'lim metodlarini qo'llagani uchun bunday ko'nikmalar tabiiy ravishda shakllanadi.

Raqobat muhiti emotsional intellektning shakllanishida ikki tomonlama rol o'ynaydi. Ba'zan kuchli raqobat o'quvchilar orasida emotsional charchoq, o'zini past baholash, doimiy solishtirish va ichki bosimni kuchaytirishi mumkin. Bunday holatda o'quvchi o'z emotsiyalarini boshqarishda qiynalishi ehtimoldan xoli emas. Lekin shunga qaramay, ixtisoslashgan maktablar o'quvchilari ko'pincha o'zaro raqobatni motivatsiya manbai sifatida ko'rishga o'rganadi. Raqobat ularni o'z ustida ishlash, o'zini takomillashtirish, muvaffaqiyatsizlikdan keyin yana qayta urinib ko'rish, ya'ni emotsional chidamlilikni rivojlantirishga undaydi. Bar-On modeli asosida qaralganda, bunday chidamlilik emotsional moslashuvchanlikning eng muhim ko'rsatkichlaridan biridir [1].

Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarida empatiya ham o'ziga xos tarzda namoyon bo'ladi. Ilmiy-texnik yo'nalishga ixtisoslashgan o'quvchilar asosan mantiqiy fikrlashga tayanadi, bu esa ba'zida boshqalar emotsiyalarini sezishda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Aksincha, san'at, musiqa yoki tilga ixtisoslashgan maktablarda emotsional sezgirlik, o'z hissiyotini ifodalash qobiliyati tabiiy ravishda yuqori bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy yo'nalishdagi o'quvchilarda empatiya darajasi boshqa o'quvchilarga qaraganda sezilarli ravishda yuqori bo'ladi [5]. Chunki ular obrazli fikrlash, his-tuyg'u bilan ishlash, sahna yoki ijro jarayonida o'z hissiyotini boshqarish va ifodalashga doimiy ehtiyoj sezadi.

O'quvchi shaxsiyatining rivojida oilaviy muhit ham muhim o'rin egallaydi. Ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlanish, rag'batlantirish, emotsional muloqotning mavjudligi o'quvchining EI rivoji uchun eng qulay psixologik omildir. Aksincha, faqat natija bilan o'lchanadigan, ortiqcha talabchanlik ustuvor bo'lgan oilalarda bolaning emotsional o'sishi sekinlashadi. O'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchi pasayadi, bu esa ixtisoslashtirilgan maktabdagi murakkab talablarni bajarishni yanada qiyinlashtiradi. Shuning uchun psixologlar oila va maktabning birgalikdagi qo'llab-quvvatlovchi yondashuvi o'quvchi emotsional barqarorligining poydevorini tashkil etishini ta'kidlaydi [7].

Ixtisoslashtirilgan maktablardagi pedagoglar ham EI rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchining emotsional sezgirligi, muloqot madaniyati, konstruktiv fikr bildirish qobiliyati, o'quvchini rag'batlantirish usullari va stressli vaziyatlarda ko'rsatilgan yordami o'quvchining emotsional tajribasi shakllanishida katta rol o'ynaydi. O'quvchini xatoga yo'l qo'yishdan qo'rqmaslikka o'rgatgan pedagog EI rivojlanishining asosiy shartlaridan biri bo'lgan psixologik xavfsizlikni ta'minlaydi.

Shunday qilib, ixtisoslashtirilgan maktablar o'quvchilarida emotsional intellektning shakllanishi murakkab, ko'p omilli jarayon bo'lib, unda o'quv muhiti, raqobat darajasi, jamoaviy faoliyat, oilaviy qo'llab-quvvatlov, o'qituvchining yondashuvi va o'quvchining shaxsiy emotsional xususiyatlari birgalikda ta'sir ko'rsatadi. EI yuqori bo'lgan o'quvchilar odatda stressni boshqarishda, o'qishga

bo'lgan motivatsiyasini saqlashda, muloqotda va jamoada ishlashda samaraliroq bo'ladi. Ular murakkab vazifalarga nisbatan ijobiy yondashadi va muvaffaqiyatsizliklardan keyin o'zini tez tiklay oladi. EI past bo'lgan o'quvchilar esa kuchli raqobat muhitida qiynalishi, o'z imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarolmasligi mumkin.

Xulosa. Ixtisoslashtirilgan maktablar o'quvchilarida emotsional intellektning shakllanishi murakkab psixologik jarayon bo'lib, ko'plab omillar bilan belgilanadi. O'quv muhiti, yuqori akademik talablar, raqobat muhiti, jamoaviy loyihalar, pedagogik yondashuv va oilaviy qo'llab-quvvatlash EI rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yuqori EI o'quvchilar stressni boshqarishda, motivatsiyani saqlashda, jamoaviy ishlarda va murakkab vazifalarni bajarishda samarali bo'lib, muvaffaqiyatga erishadi. Shu sababli ixtisoslashtirilgan maktablarda EI rivojini sistematik va uzluksiz qo'llab-quvvatlash, pedagogik va psixologik yondashuvlarni uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bar-On R. The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): A test of emotional intelligence. Toronto: Multi-Health Systems; 1997.
2. Goleman D. Emotional Intelligence. New York: Bantam Books; 1995.
3. Mayer JD, Salovey P. What is emotional intelligence? In: Salovey P, Sluyter D, editors. Emotional development and emotional intelligence. New York: Basic Books; 1997. p. 3–31.
4. Petrides KV, Furnham A. Trait emotional intelligence: psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. Eur J Pers. 2001;15(6):425–48.
5. Saarni C. The development of emotional competence. New York: Guilford Press; 1999.
6. Stein SJ, Book HE. The EQ Edge: Emotional Intelligence and Your Success. Toronto: Stoddart; 2000.
7. Yo'ldosheva D. O'quvchilarda emotsional rivojlanishning psixologik asoslari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti; 2019.
8. Zokirova N, Karimova V. Yoshlar psixologiyasi. Tashkent: Fan; 2016.

O'SPIRINLIK DAVRIDA KASB TANLASH YETAKCHI FAOLIYAT SIFATIDA

Normurodova Mashhura Nurilla qizi

O'ZMU Jizzax filiali 2-bosqich magistranti
mashhuranormurodova36@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'spirinlik davrida yoshlarning kasb tanlash faoliyati haqida batafsil ma'lumot berilgan. Kasb tanlashdagi motivatsiya sohasi ham batafsil tahlil etilgan.